

новила 10,6 % При підвищенні температури до 45 °С протягом 40 хв вологість насіння знижується до 9,9 %. Порівняння показників якості насіння, яке висушували в пасивному і активному режимах, свідчить, що воно мало високі та практично однакові характеристики: маса 1000 насінин 2,79–3,08 г; енергія проростання – 83,0–85,0 %; лабораторна схожість – 94,0–97,0 %. В середньому по досліді, за висушування в активному повітряному потоці маса 1000 насінин становила 2,82 г, що на 7,2 % менше, ніж в пасивному повітряному потоці. Це пояснюється тим, що одночасно із сушінням насіння шліфується. При обох способах сушіння зафіксоване однакове значення енергії проростання насіння (83,8 %). За сушіння у активному повітряному потоці відзначене неістотне зниження лабораторної схожості насіння на 1,0 % порівняно із сушінням в пасивному повітряному потоці (95,8 %). За температури агента сушіння 40 °С і експозиції висушування 40 хвилин лабораторна схожість була на 2,0 % більше, ніж у контрольному варіанті (94,0 %). Як показали результати дисперсійного аналізу, шліфоване насіння за показниками енергії проростання та лабораторної схожості не поступається насінню, яке сушили традиційним способом.

Отже, запропонований спосіб висушування насіння за температури агента сушіння 40 °С і експозиції процесу 40 хв, дозволяє отримати кондиційне, шліфоване насіння із нормативними показниками якості.

УДК 631.9.634.511

Гайдай А. О.*, **Божок Ю. О.**, **Гузь К. Ф.**, **Павленко О. В.**

Український інститут експертизи сортів рослин, вул. Генерала Родимцева, 15, м. Київ, 03041, Україна, *e-mail: gaidai-alla@ukr.net

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРОКТЕРИСТИКА ЗА МОРФОЛОГІЧНИМИ ОСОБЛИВОСТЯМИ НОВИХ СОРТІВ ГОРІХУ ГРЕЦЬКОГО (*JUGLANS REGIA* L.) ДЛЯ ВРАХУВАННЯ В ПОДАЛЬШІЙ СЕЛЕКЦІЙНІЙ РОБОТІ

Juglans regia L. – високе могутнє дерево родини горіхових (Juglandaceae). Вирощується задля цінних їстівних плодів (горіхів) та деревини. Може використовуватися як лікарська рослина, так і в харчовій промисловості.

Велика дослідна робота по селекції і культурі грецького горіха ведеться в Україні в усіх областях. Селекціонерами відібрано вихідні форми для насінневого і вегетативного розмноження сортів дерев горіха. Однак кількість цих дерев ще недостатня для розгортання культури горіха грецького. Тому всі, хто займається його вирощуванням, повинні вміти виділяти стійкі форми для майбутніх сортів. Потрібно відбирати дерева місцевого походження, або з близьких до

місця культури районів. Зазначити місцезнаходження, номер дерева в насадженні, знак дихогамії. Виділені дерева повинні бути зимостійкими, стійкими проти пізніх весняних приморозків, проти хвороб та ентомологічних шкідників та посухостійкими.

Незважаючи на важкий селекційний процес до Державного реєстру сортів рослин, придатних до поширення в Україні (далі – Реєстр) станом на сьогодні занесено 33 сорти *Juglans regia* L. Із них, сорти вітчизняної селекції становлять 98 % від загальної кількості.

Метою досліджень було визначення цінних морфологічних особливостей нових сортів *Juglans regia* L., які занесено до Реєстру, як можливий вихідний матеріал для використання у селекції нових сортів.

Дослідження проводили в камеральних умовах. Для порівняння та узагальнення морфологічних ознак сортів горіха грецького використовували описи Офіційних бюлетенів Українського інституту експертизи сортів рослин.

До уваги брались 9 сортів, які внесені до Реєстру за останні п'ять років (2013– 2017 рр.) Серед них 7 сортів української селекції ('Чандлер', 'Легінь', 'Лисичанський', 'Слава Україні', 'Промінь', 'ІНТР', 'Пам'ять Затокового') та 2 сорти іноземної селекції ('КОГИЛНИЧАНУ', 'КАЗКУ').

Наші дослідження показали, що за основними морфологічними ознаками плоду (шкаралупа за товщиною, міцність з'єднання двох половинок шкаралупи, легкість видалення зі шкаралупи, розмір ядра, час досягання) 8 з 9 нових сортів горіху представлені переважно з тонкою або середньою товщиною шкаралупи. Серед них сорти: 'Пам'ять Затокового', 'Легінь', 'Промінь', 'Чандлер', 'КОГИЛНИЧАНУ', 'ІНТР', 'Лисичанський' та 'Слава Україні'. Сорти з помірною міцністю з'єднання двох половинок шкаралупи мають співвідношення 6:3.

Плоди всіх вищезазначених сортів мають легке видалення зі шкаралупи. І лише один сорт ('КАЗКУ') з дев'яти має малий розмір плоду. Сорти, які занесені до Реєстру з 2013–2017 рр. мають різний час досягання: від раннього ('КАЗКУ', 'Чандлер') до пізнього ('Пам'ять Затокового', 'Слава Україні').

Таким чином, внаслідок проведеної роботи було виявлено та узагальнено морфологічні особливості нових сортів *Juglans regia* L., насамперед за товщиною шкаралупи, міцністю з'єднання двох половинок шкаралупи, легкості видалення зі шкаралупи, розміром ядра та часом досягання. Серед наведених сортів можна виділити сорти із легким видаленням зі шкаралупи, тонкою за товщиною шкаралупою, великим розміром та міцним з'єднання двох половинок – 'Пам'ять Затокового', 'КОГИЛНИЧАНУ', 'Чандлер', 'Слава Україні'.